

Dostál, Bořivoj

Mladohalštatský sídlištní objekt z Podivína (okr. Břeclav)

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1963, vol. 12, iss. E8, pp. 130-135

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/110056>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

parohový sekeromlat (1), kulturně přesně neurčitelný. Podle nálezů lidských kostí lze soudit, že tu bylo porušeno i pohřebiště.

1. Parohový sekeromlat se šítko postaveným tylem a jednostranně seříznutým ostřím. V horních partiích nástroje se nachází menší kruhový otvor. Povrch předmětu nese stopy četných zářezů; d 17,2; š tílu 5,2; š otvoru 2,4—3,5.

III. Dvůr Časkovec (dnešní JZD Borkovany), též „Padělky od Lupiška“.

Sídlíště velatické kultury a halštatského období (HB-C), se slezskými vlivy. Na jv svahu na polích sev. a sz proti dvoru Časkovci je nad potokem „Hunivky“ rozsáhlé sídlíště, které pokračuje po terénním hřbetu k jihu. Ze starších nálezů pochází odtud závěsná nádobka slezského charakteru (1), nalezená údajně v sídelní jámě. Nově tu bylo nalezeno větší množství drobného střepeového materiálu a téměř úplná halštatská miska (2).

1. Menší osudíčko esovitě profilace se dvěma páskovými uchy, přepínajícími myšlené rozhraní hrda a výdutě, bez zvláště vyznačeného dna. Pod okrajem (nad uchy) jsou 2 dvojice závěsných otvorů. Povrch nádobky je tuhovaný, značně korodovaný, zdobený hluboce rytými svazky třásní, vyběhajícími z obvodového pruhu pod hrdelem; v 7,9; šo 6,6; š mv 11; obr. 7:1a, b. Ulož. muzeum Klobouky, neinv.; J. Skutil, Pravěké nálezy na Kloboucku, 1939, 29.

2. Rekonstruovaná tenkostěnná miska s oble dovnitř zataženým okrajem, hnědého, hrubě zhlazeného povrchu; v 7; šo 19,5; šd 7,5; obr. 7:2.

IV—V. Les „Romanovec“ („Románův kút“), též „Hradisko“.

Dvě opevněná sídlíště halštatského (?) období. Nade dvorem „Časkovec“, v lese na příkré straně nad potokem „Hunivky“ jsou nedaleko sebe dvě menší opevněná sídlíště. Prvé (IV) má tvar nepravidelného kruhu s obloukovitě napojeným předhradím (rozměry asi 60—80 m × 45 m), druhé (V) je podoby pravidelného kruhu (průměr asi 45—50 m) a má velmi dobře dochovalý obvodový val. Obě polohy se nacházejí v nadmořské výšce 275—260 m a jsou vyvýšeny nad okolní terén asi o 50 m (starší zprávy uvádějí zde trať „Hradisko“ mylně na kótě 321 m). R. 1928 zachránil z jedné z uvedených poloh dr. O. Mitis asi 20 drobných halštatských střípků (obr. 7:3—8). Ulož. muzeum Klobouky, neinv.; J. Skutil, Pravěké nálezy na Kloboucku, 29—30.

*

Tuto stručnou informaci lze tedy uzavřít zjištěním, že v okolí Borkovany byla objevena nová neolitická lokalita, kterou můžeme datovat podle krychlovité nádobky-lampičky rámcově do moravské malované kultury; některé kamenné nástroje nesouměrného břitu by mohly svědčit i pro starší neolitické osídlení v uvedeném místě. — Podle dalších popsanych nálezů je zřejmé, že typické svahové polohy u Borkovany byly osídleny početně zejména na konci doby bronzové (velatická kultura). Alespoň zjišťovacího výzkumu by si zasloužilo sídlíště v „Panských“. — Důležitě jsou pak obě výšinné opevněné polohy v lese Romanovci; potvrdí-li se předpoklad, že jde o objekty mladšího halštatského období, otevře se nám problém společenského významu drobných opevněných sídlíšť tohoto období, které se vyskytují jednotlivě po celé sídelní prostře jiho-moravského halštatu (Brankovice, Diváky, Suchohrdly—Purkrábka, Vysočany, Oslavany aj.) a v některých případech patrně ve dvojicích, lokalizovaných blízko sebe (Borkovany, Suchohrdly).

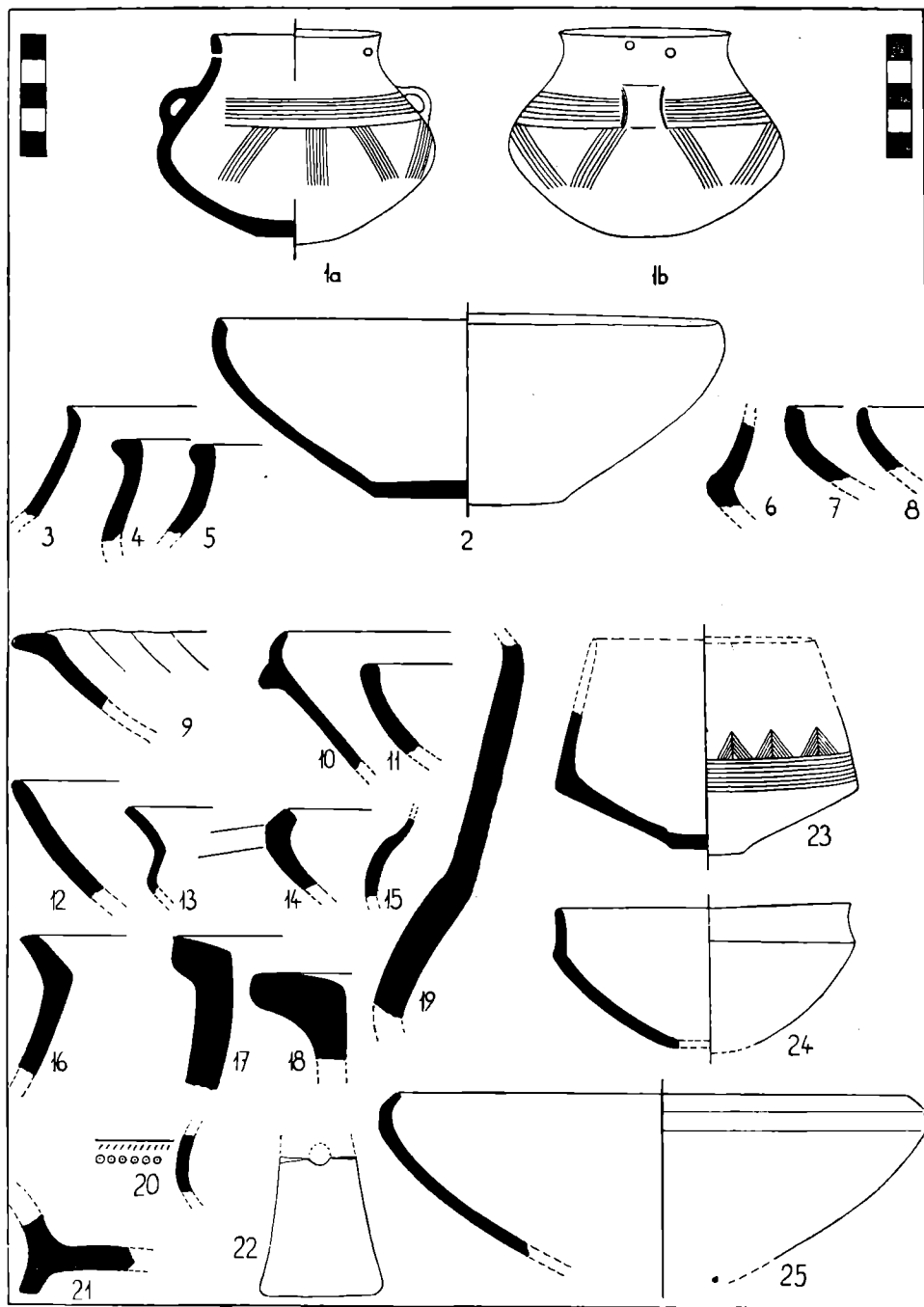
Vladimír Podborský

Поиски первобытного заселения в окрестности села Бorkованы (район Бржецлав). Поисками окрестности села Бorkованы, проведенными строителем И. Мразеком и автором статьи, было идентифицировано всего пять местонахождений (рис. 5): I. Селище с моравской расписной керамикой (рис. 6) в положении „Гора Весела“, северо-востоку села. II. Селище велатичкой культуры в положении „Панске“ (рис. 7: 9—24). III. Селище гальштатской культуры при дворе „Časkovec“ (рис. 7: 1a, b, 2). IV, V. Два маленьких укрепленных возвышенных селища в лесу „Romanovec“, принадлежащих вероятно гальштатскому периоду (рис. 7: 3—8).

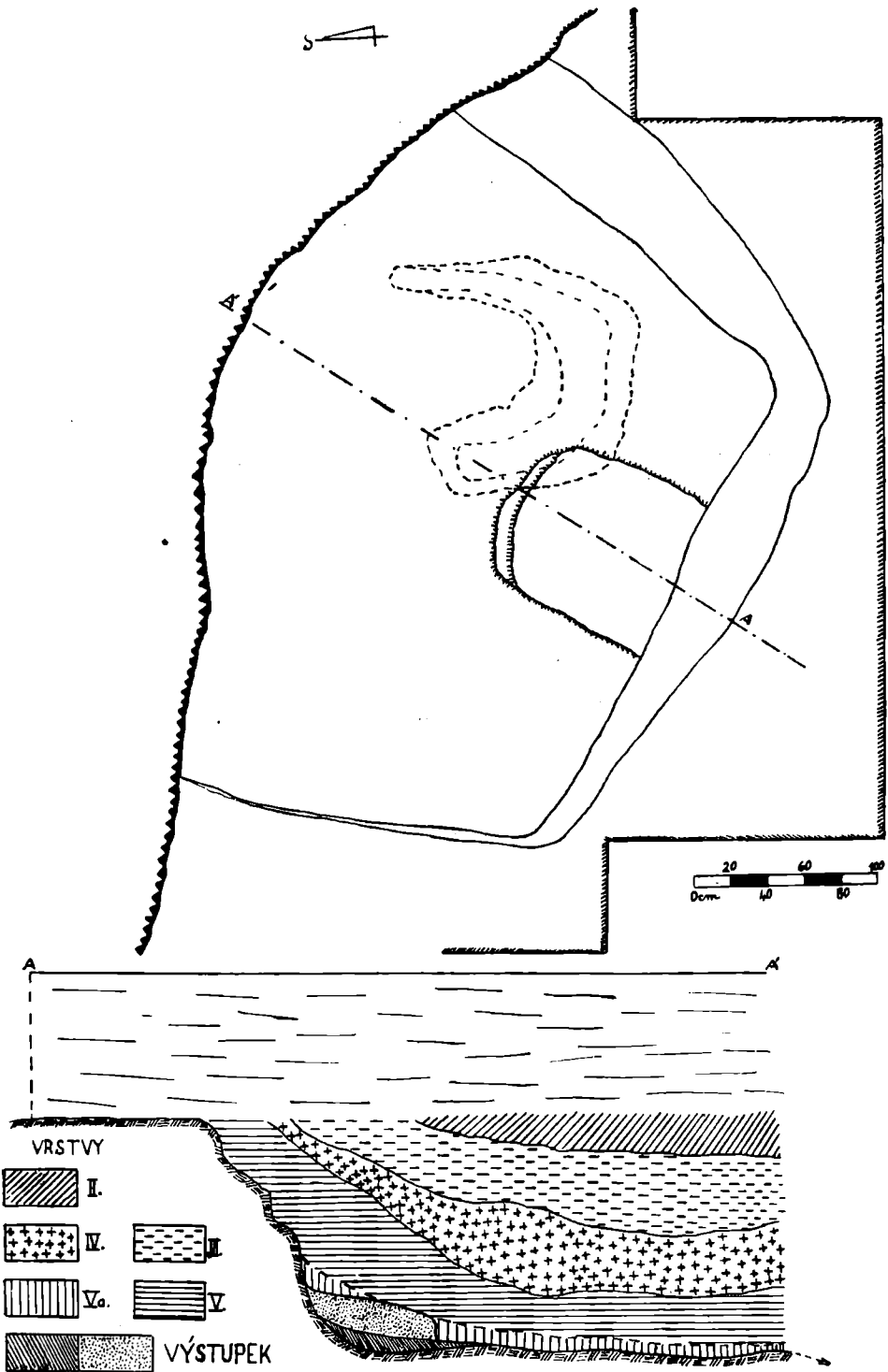
Das Absuchen der vorgeschichtlichen Bestiedlung in der Umgebung der Gemeinde Borkovany [Bez. Břeclav]. Durch den Absuchen der Umgebung der Gemeinde Borkovany, welches haben Baumeister J. Mrazek aus Borkovany und Autor dieses Artikels durchgeführt, sind ganz 5 Fundorte identifiziert worden (Abb. 5): I. Neolitische Siedlung mit der mährischen bemalten Keramik (Abb. 6) in der Flur „Hora Veselá“, N—O der Gemeinde. II. Siedlung der velaticer (velaticer-podoler und horakover) Kultur in der Flur „Panske“ (Abb. 7:9—24). III. Hallstattzeitliche Siedlung bei dem Hof „Časkovec“ (Abb. 7:1a, b, 2). IV, V. 2 kleine befestigte Höhensiedlungen im Walde „Romanovec“, wahrscheinlich aus der Hallstattzeit (Abb. 7:3—8).

Mladohalštatský sídlíštní objekt z Podivína (okr. Břeclav)

Okolí města Podivína bylo pro své vhodné terénní podmínky v pravěku hojně osídleno a proto se zde při různých zemních pracích často nacházejí četné pravěké nálezy. Nálezy z okolí Podivína sbírá a zachraňuje ředitel školy v. v. p. Pokorný, který také upozornil katedru prehistorie UJEP

Obr. 7. — Borkovany. 1, 2: halštatská keramika z polohy dvůr „Časkovec“; 3–8: halštatské střezy z polohy „Romanovec“ („Hradisko“); 9–25: halštatský materiál z polohy v „Panských“.

Obr. 8. — Podivín. Pravěký objekt po vybrání; poloha ohniště je vyznačena čárkovaně.

na pravěké památky, ničené v místní šterkovně. Na základě jeho zprávy provedl vědecký kroužek posluchačů prehistorie průzkum uvedené lokality, při kterém byl zjištěn ve stěně šterkovny porušený pravěký objekt.

Lokalita se nachází na mírném návrší v severní části katastru města Podivína. Pod vrstvou ornice je zde vrstva hlíny sprašovitého charakteru, která je místy promíšena pískem. Dosahuje síly přibližně 80—100 cm. Pod ní jsou mohutné nánosy diluviálního šterku, ve kterém se často nacházejí pozůstatky pleistocenních savců. Zmíněný objekt byl zachycen v jihozápadní části šterkovny.

Objekt byl prozkoumán záchranným výzkumem ve dnech 11—21. VII. 1961 za podpory vedení výzkumné expedice Pohansko. Jiný ohrožený objekt na stejné lokalitě prozkoumal odb. asistent Vl. Podborský v srpnu téhož roku.

Popis objektu

Po odkrytí nadloží se tvar objektu rýsoval už v hloubce 60 cm charakteristickou šedoohnědou měkkí výplní, která obsahovala množství oblázků. Od okolní vrstvy se objekt v této úrovni odlišoval spíše strukturou než barvou. Celková výplň nebyla stejnorodá a bylo v ní možno vydělit několik barevně se odlišujících vrstev, prohnutých do středu objektu (obr. 8).

Popis vrstev (síla vrstev je měřena v místě maximálního zahloubení objektu): Vrstva I — 60—80 cm, šedočerná sypká hlína s velkým obsahem říčních oblázků. Promíšená povrchová vrstva obsahovala jen malé množství drobného střepového materiálu. Vrstva II — 80—100 cm, nasedala až ve vzdálenosti 80 cm od kraje objektu. Hnědošedá hlína s malým obsahem střepového materiálu. První skutečná vrstva objektu, poměrně kompaktní. Vrstva III—100—140 cm, šedoohnědá popelovitá vrstva, odlišující se od předcházející jinou strukturou a větším množstvím materiálu. V této vrstvě se rozptýleně vyskytují kusy ztvrdlého písku s jednou plochou stranou. Jde snad o zbytky podlahy. V horizontu této vrstvy v jihovýchodní části jámy bylo podkovovité ohniště (popis viz níže). Vrstva IV — 140—170 cm, žlutošedá písčitá vrstva, která obsahovala největší množství střepového materiálu a drobných nálezů. Pod touto světlejší vrstvou byla vrstvička asi 3—5 cm silná, černá, obsahující zbytky uhlíků. Označujeme ji jako vrstvu IVa. Vrstva V — 175—200 cm, se sporadickými nálezy, těžká, mastná jílovitá hlína tmavožluté barvy. Dno objektu tvořila tenká vrstvička (Va), ztvrdlého udusaného písku. Dno bylo mísovitě prohnuto. Vrstvička ztvrdlého písku byla nejlépe zachována na východní straně jámy. V ostatních částech byla značně porušena a její zbytky se nacházely také ve výplni objektu.

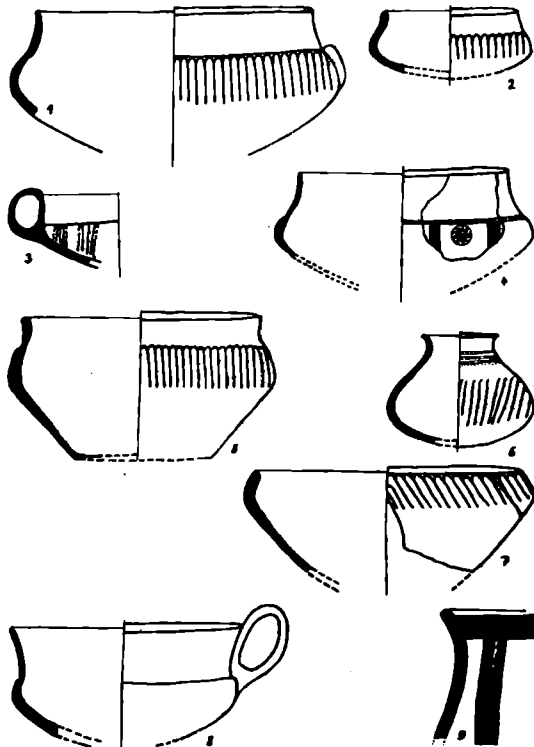
Zachovaná část objektu se v půdoryse jevila jako přibližně čtvercovitá jáma se zaoblenými rohy. Stěny se stupňovitě svažovaly a se dnem souvisely pomocí výše uvedené tvrdé vrstvičky písku (podlaha). Na jižní straně jámy byl v nejnižší vrstvě zachycen menší výstupek, který plynule přecházel ve dno. Byl tvořen šterkem, promíšeným hnědou jílovitou hlínou. Od stěn i dna se zřetelně odděloval. Rozměry zachované části objektu v úrovni podloží: 420×280 cm, na dně objektu: 320×250 cm. Maximální hloubka od úrovně terénu byla 205 cm.

Ohniště bylo zachyceno v hloubce 80 cm jako soustředění mazanice. O něco níže dostala mazanice podkovovitý tvar, který zůstal zachován až do spodních vrstev. Celé ohniště je mísovitě zahloubeno a má menší předpecovou jamku. Okraje ohniště jsou vyvýšeny, silně přepáleny a obsahovaly zbytky keramiky, která sloužila pro zpevnění stěn. Horní část byla značně porušena a z tvrdé horní části estrichu se zachovaly pouze zbytky značně dislokované. Předpecovou jamku naplnila přepálená hlína načervenalé a černé barvy s malým obsahem střepů, která se zřetelně odlišovala od okolní výplně.

Jak již bylo uvedeno, obsahoval objekt střepový materiál, zvířecí kosti a drobné nálezy. Zde je také třeba uvést dětský femur, který byl ve středních vrstvách objektu.

Keramický inventář objektu můžeme rozdělit do několika základních tvarů. Nejčastěji jsou zastoupeny mísy s více nebo méně zataženým okrajem. (Obr. 10:1—3, 9, 10.) Jsou zpravidla bez výzdoby, jenom ojediněle se vyskytl vlešovaný ornament (jednoduché širší pásy). Jedna mísa měla nevýrazně torďovaný okraj. (Obr. 9:7.) Jiným dosti často se vyskytujícícm tvarem jsou mísovitě nádoby. (Obr. 9:1, 2, 4, 5.) Mají krátké mírně zúžené hrdo, které je náznakovitě odsazeno od nízkého baňatého těla, které je po obvodě svisle žlábkováno. Jeden střep je na výduti zdoben kolkovanou výzdobou. (Obr. 9:4.) Tato keramika je vesměs tuhována. Dva střepy patří šálkům, a to jeden nízkému tuhovanému šálku s páskovým uchem jen nepatrně přesahujícím výšku okraje, s vnitřní výzdobou (pásy žlábků a důlků). (Obr. 9:3.) Druhý střep patří šálku s vyšším rozevřeným hrdelem, zřetelně odsazeným od klenuté výduti. (Obr. 9:8.) Četné byly hrncovité tvary, a to především soudkovité nádoby zdobené plastickou a široké hrnce s měkkou esovitou profilací. (Obr. 10:4—8.) Jeden okrajový zlomek měl na vnější straně pásy vlešované výzdoby. (Obr. 9:9.) Ojediněly byl tvar lahovitého osudí zdobeného žlábků a řadami vpichů. (Obr. 9:6.)

Z drobných nálezů se našla celá řada hliněných přelmenů. (Obr. 10:12–15.) Dále větší hliněný, špatně vypálený korálek, (obr. 10:11) kostěné šídlo čtverhranného průřezu, jehož část k nasazení je zaoblena a ke konci se zúžuje. Hrot je souměrně konický a nese stopy po použití. Mohlo by také jít o střelu. (Obr. 10:17.) V zásypu byl také nalezen brýlovitý závěsek s dvěma protisměrnými spirálami. Střední část drátu je roztepána a proražena nýtem, na kterém je zespuďu připojen kousek železného plíšku. Může snad jít o polovinu čtyřhráncovité (ilyrské) spony. (Obr. 10:16.)

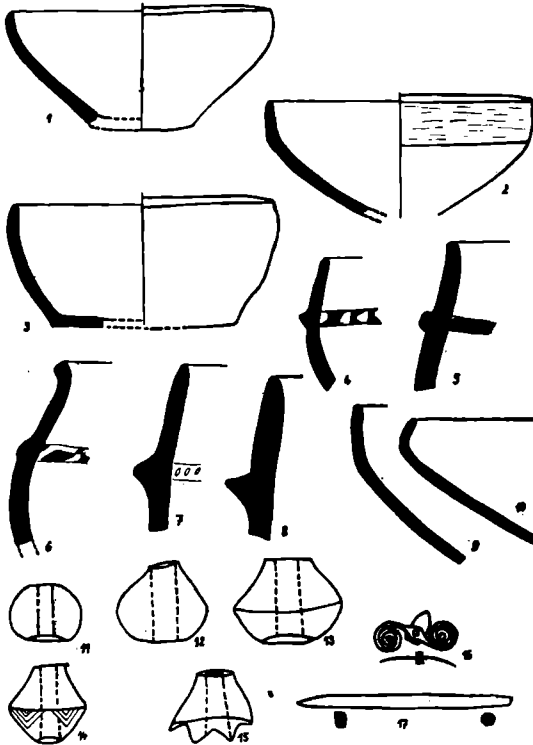
Obr. 9. — Podivín, halštatská keramika. 1 : 3.

Celkem je možno říci, že převážná většina materiálu patří mezi běžné tvary vyspělé horákovské kultury (mísy, otevřené nádoby, mísovité nádoby a hrncovité tvary). Vyskytují se tu však i tvary typologicky starší. Sem je možno zařadit především šálek s vysokým nálevkovitým hrdlem, malé osudí, širší nádobu zdobenou úzkým žlábkováním na místě maximální výdutě a střep s kolkovanou výzdobou. Vysoký šálek připomíná ještě podobné tvary velatické, osudí a souvislé žlábkování vyšší nádoby připomíná kulturu podolskou. Střep s kolkem stavbou svého těla i výzdobou má blízko k mladým tvarům kultury slezské. Všechny uvedené tvary zapadají do mladšího období Reineckeého stupně HD. Otázku přežívání starších tvarů v inventáři sídlišť horákovské kultury na jižní Moravě objasní teprve další nálezy z tohoto území.

Zachraňovacím výzkumem byla odkryta část objektu nepravidelného čtvercového půdorysu s východem na jeho jihozápadní straně. Dno v šterkovém podloží tvořila vrstvička udusaného písku. Do polozasypaného objektu bylo později zapuštěno ohniště podkovovitého tvaru s menší předpecovou jamkou. Střepový materiál z vrstev nad ohništěm se neodlišoval od nálezů z vrstev pod ním. Nešlo tedy o větší časový rozdíl mezi jednotlivými vrstvami zásypu. Stopy po nadzemní konstrukci se nezachovaly nebo je úzká sonda zachraňovacího výkopu nezachytila. Podle nalezené keramiky patří objekt mladohalštatské kultuře horákovské a je jedním

z prvních nálezů svého druhu na Břeclavsku. Některé tvary keramiky svědčí o přežívání některých starších forem za předpokladu, že se do výplně objektu nedostaly z porušeného objektu staršího.

*Studentský vědecký kroužek při katedře prehistorie FF UJEP
(K. Pieta—V. Furmánek)*

Obr. 10. — Podivín, halštatská keramika, korálek, přesleny, spona a šídlo. 1—10 v měřítku 1 : 3, 11—15 2 : 3, 16 a 17 3 : 5.

Поднегалитатская полуземлянка из с. Подивин, р. Бржецлав. В 1961 г. раскопал научный кружок студентов преистории Университета им. Я. Э. Пуркyně в г. Брно в местном щебневом карьере частично разрушенную полуземлянку неправильного квадратного плана. В ней был обнаружен очаг подковообразной формы. Большая часть инвентаря относится к обыкновенным формам развитой гораковской культуры. Некоторые формы являются типологически более ранними. (Рис. 8—10.)

Ein Siedlungsobjekt der jüngeren Hallstattzeit aus Podivín, Bez. Břeclav. Im Jahre 1961 durchforschte der wissenschaftliche Zirkel der Studenten der Vorgeschichte der J.-E.-Purkyně-Universität in Brünn in der örtlichen Schottergrube ein teilweise zerstörtes Siedlungsobjekt vom unregelmässigen quadratischen Grundriss. In seinem Ausfüllung wurde eine hufeisenförmige Herdstelle entdeckt. Die Mehrzahl des archäologischen Materials gehört den gewöhnlichen Formen der entwickelten Horákovcer Kultur. Einige Formen sind typologisch älter. (Abb. 8—10.)

Zjišťovací výzkum na laténském sídlišti v Boroticích (okr. Znojmo)

V rámci prázdninové praxe provedli posluchači katedry prehistorie filosofické fakulty university J. E. Purkyně v Brně, V. Goš, P. Michna a J. Unger, drobný zjišťovací výzkum v Boroticích a objevili novou mladolátenskou stanicí. Dnešní osada Borotice je vzdálena asi 3 km na jih od státní silnice Brno—Znojmo. Lokalita leží asi 600 m na severovýchod od obce v těsné blízkosti bývalého loveckého záměčku (dnes majetek Československých státních lesů) v inundačním území říčky Jevišovky. Po upozornění dnešního obyvatele záměčku s. Janíka jsme provedli 17. a 26. července